

PRIMJENA AARHUSKE KONVENCIJE U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša potpisana je u gradu Aarhusu u Danskoj 25. juna 1998. Zbog toga se skraćeno naziva Aarhuskom konvencijom. Od tada ju je potpisalo i ratificiralo 45 država Europske unije. Uz to, sve članice Europske Unije, izuzev Irske, ratificirale su Konvenciju.

EU je ratificirala Aarhusku konvenciju 2005. godine donošenjem Odluke Vijeća. Time su odredbe Aarhuske konvencije postale obvezujuće za sve države članice, čak i za Irsku i one članice koje nisu poduzele nacionalne mjere za prijenos odredaba Konvencije u domaće zakonodavstvo. Razlog za tu odredbu jest činjenica da vlastitom ratifikacijom Europska unija obvezuje sve stranke međunarodnog ugovora, te će se odredbe tog ugovora poštivati na cijelom teritoriju Europske unije

U pravu Europske unije dvije direktive uređuju područje Aarhuske konvencije:

***Direktiva 2003/4/EZ** Europskog parlamenta i Vijeća od 28.01.2003.god. o javnom pristupu podacima o okolišu i prestanku važenja Direktive Vijeća 90/313/EEZ i

***Direktiva 2003/35/EZ** Europskog parlamenta i Vijeća od 26.05.2003.god. kojom je osigurano sudjelovanje javnosti kod izrade određenih planova i programa koji se odnose na okoliš te se njom izmjenjuju i dopunjuju odredbe o sudjelovanju javnosti i pristupu pravosuđu u direktivama vijeća: 85/337/EEZ i 96/61/EZ .

Uz navedene direktive važna pitanja primjene Aarhuske konvencije u pravu Europske unije uređuju :

***Direktiva 2001/42/EZ** Europskog parlamenta i Vijeća od 27.07.2001.god. o procjeni učinaka pojedinih planova i programa na okoliš

***Direktiva 2000/60/EC** od 23.10.2000.god. kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice na području politike voda.

Sljedeći korak u reguliranju prava na pristup pravosuđu predstavljalo je donošenje :

***Uredbe 1367/2006** Europskog parlamenta i Vijeća o primjeni odredaba Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša u institucijama i tijelima Zajednice koja je stupila na snagu 28.9. 2006.god, te se primjenjuje od 17. januara 2007. godine.

Pravo na pristup pravosuđu u pitanjima okoliša Direktiva 2003/4/EZ uređuje putem normiranja sudske zaštite prava na pristup informacijama od strane javnog tijela i to u dva slučaja:

1. Kada o zahtjevu za dobivanje informacija o okolišu nije odlučeno te kada je u cijelosti ili djelomično odbijen, ukoliko je na isti odgovoreno na neadekvatan način ili na način koji je u suprotnosti sa čl. 3., 4. ili 5. Direktive. U tom slučaju podnositelji zahtjeva na pristup informacijama mogu pokrenuti postupak u kojemu postupanje nadležnog tijela po njihovom zahtjevu razmatra drugo neovisno i nepristrano tijelo. Direktiva predviđa i zaštitu pred sudskim ili drugim neovisnim tijelom osnovanim u skladu sa nacionalnim pravom, a čije su odluke obavezne za tijelo koje raspolaže informacijama.

2. Osiguranjem poduzimanja svih mjera koje su potrebne kako bi se javnim tijelima omogućilo dobivanje i čuvanje svih relevantnih informacija o okolišu imajući u vidu potrebu njihovog aktivnog i sistemskog širenja u javnost i posebno elektronskim putem, misleći prvenstveno na minimum informacija koje se moraju učiniti dostupnim javnosti te omogućiti njihovo širenje i to: tekstove međunarodnih ugovora, konvencija i sporazuma, nacionalnih, regionalnih, lokalnih i zakonskih propisa koji se odnose na okoliš ili se na njih pozivaju, politiku, planove i programe koji se odnose na okoliš, izvještaje o napretku ostvarenom na provođenju navedenih pravnih akata, izvještaje o stanju okoliša, podatke ili kratki sadržaj podataka koji se dobivaju na osnovu praćenja aktivnosti koje utiču ili mogu uticati na okoliš, ovlaštenja koja utiču na okoliš i primjena takvih ovlasti zajedno sa sporazumima koji se tiču okoliša te studije uticaja na okoliš i procjene rizika koji se odnose na sastav okoliša.

Važno je istaknuti da Direktiva 2003/4/EZ za razliku od prethodne Direktive propisuje opširnu i detaljnu definiciju pojma "informacija o okolišu" označavajući je kao svaku informaciju u pisanom, vizualnom, audio, elektronskom ili drugom odluku, a koja se odnosi na stanje sastava okoliša kao što su: zrak, atmosfera, voda, zemlja i područja prirode uključujući močvarna, obalna i pomorska područja, biološku raznolikost, uključujući genetski modificirane organizme te međusobnu interakciju tih elemenata.

1. Faktore kao što su tvari, energija, uključujući nuklearno gorivo i energiju, buka, radijacija, otpad (uključujući radioaktivan otpad), emisije, ispuštanja i druge oblike zagađenja životne sredine koji utiču ili mogu uticati na sastav životne sredine.

2. Mjere (uključujući i administrativne mjere) kao što su politika, zakonodavstvo, planovi, programi, sporazumi o pitanjima važnim za okoliš, izvještaji o provođenju propisa iz područja zaštite okoliša, kao i aktivnosti koje utiču ili mogu direktno ili indirektno uticati na ranije navedene sastave i faktore kao mjere i aktivnosti koje su namijenjene njihovoj zaštiti.

3. Analizu koristi i troškova kao i druge financijske, ekonomske analize i pretpostavke koje se koriste u okviru ranije navedenih mjera i aktivnosti.

4. Zdravlje i sigurnost ljudi, zdravu prehranu, uvjete života, kulturna mjesta, izgrađene objekte, a u mjeri u kojoj na to može uticati stanje sastava zivotne sredine.

CILJ DONOŠENJA AARHUSKE KONVENCije I OBAVEZE DRŽAVA POTPISNICA

Osnovni cilj donošenja Konvencije bilo je osiguravanje *učesća javnosti* u procesima donošenja odluka važnih za okoliš, a time i ostvarivanja *načela javnosti, transparentnosti i pravne države* u ovome važnom području, olakšavanjem pristupa informacijama i sudjelovanjem javnosti u odlučivanju u području zaštite okoliša. Radi ostvarivanje navedenog cilja Konvencija propisuje dužnost svojim ugovornim stranama na poduzimanje potrebnih zakonodavnih, pravnih i ostalih mjera, uključujući mjere za ostvarivanje skladnosti među odredbama kojima se provode odredbe o informacijama, sudjelovanju javnosti i pristupu pravosuđu sadržane u Konvenciji, kao i odgovarajuće provedbene mjere kojima će se uspostaviti i održavati razumljiv, otvoren i dosljedan okvir za provođenje njezinih odredbi.

Uz navedeno svaka od ugovornih stranaka Konvencije ima obavezu osigurati da službenici i tijela vlasti bude od pomoci i upute javnost u traženju *pristupa informacijama o okolišu*, u omogućavanju njezinog sudjelovanja u odlučivanju kao i u traženju pristupa pravosuđu u pitanjima okoliša.

Aarhuska konvencija pravo na pristup pravosuđu u pitanjima okoliša uređuje propisujući samo obavezu država potpisnica na osiguranje prava na pristup pravosuđu, dok određivanje načina i uvjeta pristupa ostavlja na izbor samim državama koje navedena pitanja uređuju u domaćem zakonodavstvu. Skladno Konvenciji svaka je ugovorna država dužna, a u okviru svojeg domaćeg zakonodavstva, osigurati da osoba koja smatra kako je njegov ili njezin zahtjev za informacijom prema članu 4. Konvencije zanemaren, nepravilno odbijen, i to bilo djelomično ili u cijelosti, odnosno da je na njega odgovoreno na neodgovarajući način ili kako se s njime nije postupalo, ima pristup postupku ocjene pred sudom ili nekim drugim neovisnim i nepristranim zakonski utemeljenim tijelom.

Nadalje obveza je svake ugovorne države, a u okolnostima u kojima omogućuje sudsku ocjenu, osiguranje dostupnosti zakonom utvrđenog *brzog, besplatnog ili jeftinog postupka* razmatranja od strane tijela vlasti, odnosno ocjene od strane nekog neovisnog i nepristranog tijela izuzev suda, dok je konačna odluka suda ili drugog nadležnog tijela obvezujuća za svako tijelo vlasti koje posjeduje informaciju. Ovdje je potrebno istaknuti jednu specifičnost Konvencije, a to je da zakonodavna i sudska tijela ne ulaze u definiciju tijela vlasti skladno odredbama Konvencije.

U sadržaj prava na pristup pravosuđu u pitanjima zaštite okoliša ulazi i pravo zainteresiranoj javnosti na pristup postupku ocjene pred sudom i/ili nekim drugim zakonski utemeljenim neovisnim i nepristranim tijelom, a u okviru domaćeg zakonodavstva, kako bi osporila materijalna i proceduralna zakonitost neke odluke, čina ili propusta u ovisnosti od odredbi iz člana 6. Konvencije, kao i tamo gdje je to predviđeno domaćim zakonodavstvom i drugim odgovarajućim odredbama same Konvencije. Pravo na pristup pravosuđu u pitanjima okoliša skladno pravu Europske Unije

U slučajevima kada država članica uređuje pitanja koja će imati značajan uticaj na okoliš u drugoj državi članici, država članica na čijem području je podnesen zahtjev za informacije učiniti će te informacije dostupnim drugim državama članicama u isto vrijeme kao što ga čini dostupnim i za svoje vlastite državljane. Takve informacije će poslužiti kao osnova za konsultacije u okviru bilateralnih odnosa između dviju država članica na temelju uzajamnosti i ekvivalenta.

Na području zaštite okoliša mjerodavna tijela Europske unije donijela su veći broj uredbi, direktiva i odluka kojima je odredila ciljeve koje treba postići u daljnjoj zaštiti istog, a koje BiH u svome daljnjem približavanju Europskoj uniji mora implementirati u svoje zakonodavstvo. Jedno od najvažnijih pitanja zaštite okoliša svakako je pravo na pristup pravosuđu u pitanjima okoliša svih zainteresiranih osoba. Radi ostvarenja cilja (pristupanje EU) BiH je u 2008.g. potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju te potpisivanjem istog preuzela obvezu razvijanja saradnje sa državama članicama Europske unije, u borbi protiv uništavanja okoliša radi promicanja održivosti okoliša (čl.103 Sporazuma).

NAREDNI KORACI U PROVOĐENJU AARHUSKE KONVENCIJE

Na trećem Sastanku stranaka Aarhuske konvencije, održanom u Rigi, Latvija, u junu 2008. godine, usvojen je strateški plan za period 2009.–2014. koji bi trebao voditi rad prema Konvenciji kroz dva razdoblja između sjednica sve do petog Sastanka stranaka. Strateški plan iznosi viziju Stranaka o smjeru u kojem bi Konvencija trebala ići te tako pruža korisnu leću kroz koju možemo ispitati određene nedavne pomake i očekivanja koja se tiču daljnjih koraka.

Strateški plan za period od 2009. do 2014.

Strateški plan prikazuje viziju i misiju za Konvenciju. *Vizija* je „osigurati uživanje prava pristupa informacijama, sudjelovanja javnosti u odlučivanju i pristupa pravosuđu u pitanjima okoliša širom paneuropske regije i šire kako bi se poboljšalo stanje okoliša i doprinijelo zaštiti prava svake osobe, sadašnjih i budućih naraštaja, na život u okolišu pogodnom za njihovo zdravlje i dobrobit“.

Misija glasi :

- a) kao prvi prioritet, raditi prema punoj provedbi Konvencije i njezinog Protokola o registrima ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari od strane svake stranke te poticati i podržavati njihovu upotrebu od strane javnosti;
- b) povećati učinak Konvencije i Protokola povećanjem broja stranaka unutar regije UNECE te poticanjem država izvan regije da pristupe Konvenciji i Protokolu ili provedu njihova načela;
- c) stalno ocjenjivati odredbe i načela Konvencije te, prema potrebi, razmotriti daljnji razvoj Konvencije kako bi se osiguralo da ona nastavi pružati odgovarajući instrument za postizanje svojih ciljeva.“

Petnaesti sastanak radne grupe stranaka Aarhuse konvencije će se održati od 3-5-og septembra u Ženevi, u Švicarskoj. Očekuje se da će radna grupa razmotri niz pitanja, uključujući i napredak u sprovođenju programa rada Konvencije, za 2012-2014, kao i razraditi nacrt strateškog plana:

1. Nacrt prijedloga o pripremanju dubinske procjene trenutnog funkcionisanja i sprovođenja Konvencije
2. Nacrt prijedloga o izradi procjene trenutne šeme doprinosa
3. Nacrt prijedloga o izradi strateškog plana 2015-2020